

✓ معلمان از کتاب‌های آموزشی توقعات جدی و سنگینی دارند و آن‌ها را به نوعی شریک دغدغه‌های شغلی و همکار خود می‌دانند.

ضرورت کیفیت بخشی کتاب‌های آموزشی (پرسش و پاسخ معلمان)

محمد حسین معتمدراد

اشاره

یکی از نتایج نظرخواهی از دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت کشور درباره‌ی تعریف کتاب آموزشی، کم و کیف این‌گونه کتاب‌ها، تأثیر طرح سامان‌بخشی و برگزاری جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی و نقشی که وزارت آموزش و پرورش در این زمینه می‌تواند ایفا کند، این است که معلمان، حساس‌تر از سایر عوامل آموزشی، خواهان اصلاح کیفیت کتاب‌های آموزشی، و مبارزه با نگاه تجارت‌مآبانه در انتشار این کتاب‌ها، به ویژه حل المسائل‌ها هستند.

معلمان از کتاب‌های آموزشی توقعات جدی و سنگینی دارند و آن‌ها را به نوعی شریک دغدغه‌های شغلی و همکار خود می‌دانند. بی‌زاری معلمان از کتاب‌های

منحرف‌کننده‌ی حل المسائل وصف‌ناپذیر است و به هیچ ترتیبی حاضر نیستند، مشروعبیتی برای این «حل‌نامه»‌ها قائل شوند.

معلمان شرکت‌کننده در این پرسش و پاسخ عبارتند از:

۱. **محمدرضا کافیان**، کارشناس تکنولوژی و گروه‌های آموزشی.
۲. **راضیه سید حائری**، کارشناس آموزش ابتدایی.
۳. **سیما بهنام**، کارشناس آموزش ابتدایی.
۴. **محمد فرخی**، کارشناس گروه‌های آموزشی و روان‌شناسی بالینی.
۵. **ناهید بریری**، کارشناس ارشد تعلیم و تربیت اسلامی.
۶. **عزت السادات حسینی**، کارشناس آموزش و پرورش در حوزه‌ی آموزشی علوم تجربی و ریاضی.

۷. **فاطمه فرزانه پویا**، صاحب‌نظر در حوزه‌ی آموزشی زبان‌آموزی و هنر.

۸. **زهره رضائیان مقدم**، کارشناس علوم تربیتی، اجتماعی و دینی.

۹. **جعفر خرازی**، کارشناس ادبیات فارسی.

۱۰. **نسرین حسن‌پور**، کارشناس آموزش ریاضی.

۱۱. **فاطمه حیدر نیاز ملک خطابي**، کارشناس زبان و ادبیات فارسی.

۱. تعریف شما از کتاب آموزشی مناسب چیست؟

■ **کافیان**: هر کتابی که بتواند فرصت یادگیری جدید و توسعه و تعمیق دانش پیشین کودکان و نوجوانان را فراهم سازد، کتاب آموزشی مناسب است. در این گونه کتاب‌ها، معمولاً مؤلفان سعی دارند، هدف‌های آموزشی پیش‌بینی شده در برنامه‌های درسی، آموزشی و کتاب‌های درسی را بیش‌تر مورد توجه قرار دهند. کتاب‌های آموزشی می‌توانند در قالب داستان، فعالیت، تمرین، و... باشند.

کافیان

■ **سید حائری**: هر کتابی به لحاظ پیامی که دارد (مستقیم یا

غیرمستقیم)، یک کتاب آموزشی است، اما کتاب آموزشی مناسب کتابی است که دارای پیام‌های روشن و مطابق با سرفصل‌ها و عنوان‌های مناسب باشد. همچنین، ویژگی‌های خاصی در آن لحاظ شده باشند؛ مثل: زیبایی، استحکام، سفیدخوانی و...

■ **بهنام**: کتاب آموزشی باید بتواند، محدودیت‌های موجود در کتاب‌های درسی را پوشش دهد و به عنوان ابزار مکمل آموزش، به تعمیق و تثبیت یادگیری کمک کند؛ نیازهای علمی، مهارتی و کاربردی دانش‌آموزان را برطرف سازد.

هر کتابی که بتواند
فرصت یادگیری جدید و
توسعه و تعمیق دانش پیشین
کودکان و نوجوانان را فراهم
سازد، کتاب آموزشی
مناسب است

■ فرخی: کتاب آموزشی باید: ۱. هدف‌های آموزشی آن روشن باشند؛ ۲. در انتخاب و سازماندهی محتوا از اصول مشخصی پیروی کند؛ ۳. در انتخاب و تدوین محتوا، به نیازهای یادگیری، فهم و توانایی مخاطبان خود توجه کرده باشد؛ ۴. به شیوه‌های فعال خود یادگیری گرایش داشته باشد و بتواند در مخاطبان انگیزه به وجود آورد؛ ۵. در آموزش و ارزشیابی، به روش‌های گوناگون و سطوح متفاوت یادگیری توجه کند؛ ۶. شیوه‌ی نگارش آن با زبان و خط و ادبیات گروه سنی مخاطب تناسب داشته باشد؛ ۷. تصویرهای جذاب و مرتبط با محتوای نوشتاری داشته باشد؛ ۸. با آخرین دستاوردهای علمی مربوط به حوزه‌ی خود منطبق باشد؛ ۹. از خلاقیت و نوآوری بهره‌مند باشد.

■ بریری: کتاب آموزشی مناسب کتابی است که دارای محتوایی قابل درک و فهم برای دانش‌آموزان و گروه سنی مخاطب خود باشد. با ذکر مثال‌ها و شواهد و نمودارها، درک مطلب را میسر سازد.

■ حسینی: کتاب‌هایی که مورد استفاده‌ی دانش‌آموزان، معلمان، والدین و کارشناسان هستند و خواسته‌ها و سلیقه‌های خاص و عام را در تمامی زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و... پوشش می‌دهند کتاب آموزشی محسوب می‌شوند.

■ فرزانه پویا: با ارائه‌ی مطالب و فعالیت‌های مناسب، مخاطب را به یادگیری بیش‌تر و لذت بخش‌تر ترغیب کند، موجب رشد و توسعه‌ی یادگیری او در همه‌ی جوانب شود و توانایی‌های حسی او را، حتی در بعد زیبایی‌شناختی، افزایش دهد.

■ رضائیان مقدم: کتاب آموزشی مناسب باید دارای شاخص‌هایی باشد؛ از جمله:

۱. به‌روز و دارای اطلاعات تازه و نو باشد.
۲. ساده و روان نوشته شده باشد.
۳. انگیزه‌ی لازم برای یادگیری بیش‌تر را ایجاد کند.
۴. مناسب با فهم و درک یادگیرنده باشد.

■ خرازی: کتاب آموزشی، اعم از درسی، کمک‌درسی و کمک آموزشی، می‌تواند مفاهیم متفاوتی را در زمینه‌های گوناگون علوم و... به خواهان آن‌ها، یعنی معلم، دانش‌آموز و اولیا بیاموزد و در جهت تسلط و مهارت‌شخص بر آن مفاهیم، به کار گرفته شود. اساساً هدف

ت. ۳۳

رضائیان مقدم

کتاب آموزشی باید
 بتواند، با ایجاد تعامل بین معلم
 و دانش آموز، ارتباط آن‌ها را
 قوی‌تر کند و بستر مناسبی برای
 فرایند یاددهی - یادگیری
 فراهم آورد

این گونه کتاب‌ها باید فراتر از آموزش رسمی باشد. در این زمینه، وسایل و ابزار دیگری نیز می‌توانند به کمک این کتاب‌ها بیایند.

■ **حیدر نیاز:** کتاب‌های آموزشی با توجه به تقسیمات آن‌ها باید حاوی پیام‌های متفاوت آموزشی و در برخی موارد، مکمل و افزایش دهنده‌ی آموزش‌های رسمی و کتاب‌های درسی باشند و اساساً، مسیر آموختن را برای آموزش دهنده و فراگیر هموار سازند. هم‌زمان نیز، زمینه‌های ایجاد و بروز خلاقیت را فراهم آورند. در این گونه کتاب‌ها، باید مؤلفه‌های اصلی برنامه‌ریزی درسی در وجوه گوناگون و نیز استانداردهای آموزشی در نظر گرفته شوند.

۲. نقش کتاب‌های آموزشی در فرایند یاددهی - یادگیری چه می‌تواند باشد؟
 ■ **کافیان:** به نظر بنده، کتاب‌های آموزشی باید نقش مکمل را برای توسعه، تعمیق و تثبیت یادگیری‌های کودکان و نوجوانان داشته باشند. از طرف دیگر، می‌توانند فراتر از هدف‌های تعلیم و تربیت رسمی کشور و برنامه‌های درسی و کتاب درسی، به مفاهیم جهانی آموزش و یادگیری توجه کنند. استفاده از کتاب‌های آموزشی مشروط بر این‌که صرفاً برای تثبیت یادگیری‌های کلاسی طراحی نشده باشند، می‌توان فرایند یاددهی - یادگیری را توسعه و تعمیق بخشند.

■ **سید حائری:** در فرایند یاددهی - یادگیری، کتاب‌های آموزشی می‌توانند دو نقش اساسی داشته باشند: ۱. در خواننده ایجاد انگیزه برای مطالعه کنند؛ ۲. تسهیل‌کننده‌ی فرایند یاددهی - یادگیری و حتی تکمیل‌کننده‌ی اطلاعات ارائه شده‌ی قبلی باشند.
 ■ **بهنام:** کتاب آموزشی باید بتواند، با ایجاد تعامل بین معلم و دانش آموز، ارتباط آن‌ها را قوی‌تر کند و بستر مناسبی برای فرایند یاددهی - یادگیری فراهم آورد.

■ **فرخی:** کتاب‌های آموزشی، اعم از کتاب‌های درسی و کمک‌درسی یا کتاب‌های آموزشی غیردرسی، یکی از انواع رسانه‌هایی هستند که در فرایند یاددهی - یادگیری می‌توانند، نقش تأثیرگذاری داشته باشند.

■ **بربری:** نقش راهنما و تسهیل گر را دارد؛ بدین مفهوم که به عنوان یک منبع آموزشی به کار می رود و در بردارنده ی مفاهیمی است که باید در فرایند یاددهی - یادگیری آموخته شوند و تأثیر عمیقی در فرد باقی بگذارند.

■ **فرزان پویا:** کتاب آموزشی مناسب، قطعاً براساس آگاهی از کمبودها و با بررسی دقیق کتاب های درسی، و نیز با اشراف بر مطالبی که یادگیری را توسعه بخشند، نوشته شده است. بنابراین می تواند، در فرایند یاددهی - یادگیری مؤثر باشد.

■ **رضائیان مقدم:** اگر مناسب، دقیق و علمی طراحی شود، به طور قطع در فرایند تفکر نقش مثبت و تأثیرگذار خواهد داشت و می تواند تسهیل کننده ی مطالب پیچیده ی آموزشی باشد. در غیر این صورت، چه بسا اگر طراحی آن صحیح نباشد، نقشی مخرب را ایفا کند.

■ **خرآزی:** این گونه کتاب ها می توانند نقشی بسیار اساسی در زمینه ی آموزش های گوناگون ایفا کنند. در نتیجه، هرگونه سطحی نگری، ابتدال و به کار نبستن معیارهای استاندارد تهیه و تولید این کتاب ها، به شیوه ی آموزش آن ها آسیب فراوان می رساند. **حیدر نیاز:** کتاب آموزشی از هر نوع آن، به عنوان یکی از ابزارهای آموزشی می تواند در ارتقای توان علمی و آموزشی فرد، سهم شایسته ای داشته باشد؛ زیرا وسیله ای است که به کمک فرد می آید تا بدون معلم و یا به دور از او، بیاموزد و به آخرین دستاوردهای علمی، فنی و فناوریانه دست یابد.

۳. وضعیت کنونی انتشار کتاب های آموزشی در کشور چگونه است؟

■ **کافیان:** وضعیت کنونی چندان رضایت بخش نیست و متأسفانه هرج و مرج حاکم بر بازار چاپ و نشر کتاب های آموزشی، اولیا، معلمان و دانش آموزان را سردرگم کرده است. متأسفانه جنبه ی اقتصادی بعضی از کتاب های آموزشی، بیش تر از جنبه های علمی آن ها مورد توجه قرار گرفته است.

■ **سید حائری:** کتاب های آموزشی اگر با قیمت مناسب منتشر و با اطلاع رسانی بیش تر در اختیار دانش آموزان قرار گیرند، قطعاً اثر بیش تری در علاقه مند کردن دانش آموزان به کتاب خوانی و دریافت اطلاعات جدید خواهند داشت و زمینه ساز تفکر و تعقل خواهند شد.

سید حائری

■ **بهنام:** بعضی از کتاب‌های موجود در بازار نیاز علمی و فرهنگی کشور را مرتفع نمی‌کنند. مطالب آن‌ها هم شکل و تکراری هستند و عمده اهداف این سری کتاب‌ها کسب نمره در امتحانات، و آزمون‌های مختلف است.

■ **فرخی:** براساس دستاوردهای آخرین جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی رشد مطلع شدیم که از دیدگاه هیأت داوران، هم مشکلات کیفی و هم مشکلات کمی در زمینه‌ی تولید کتاب‌های آموزشی وجود دارد.

بهنام

■ **بریری:** با توجه به کتاب‌های گوناگونی که در زمینه‌ی علوم، فارسی، ریاضی و دینی مطالعه کرده‌ام، محدود کتاب‌هایی یافت می‌شوند که از پشتوانه‌ی علمی-آموزشی مناسبی بهره‌مند باشد، به طراحی فعالیت‌های ویژه‌ای دست زده باشند، و به خلاقیت دانش‌آموزان توجه کرده باشند.

■ **فرزان پویا:** در حال حاضر، در کنار کتاب‌های ترجمه شده، تعداد زیادی کتاب‌های آموزشی تالیف می‌شوند که به نظر می‌رسد، هدف‌های علمی و فرهنگی در آن کم‌رنگ‌ترند.

■ **رضائیان مقدم:** وضع فعلی، وضعیت مناسب و مطلوبی نیست. ما به شدت دچار فقر فرهنگ نشر هستیم. به نظر می‌رسد، نویسندگان و ناشران باید همت و تلاش جدی‌تری به خرج دهند تا بتوانند، سطح تولیدات خود را به سطح نشر در جامعه‌ی بین‌الملل نزدیک کنند.

■ **خرآزی:** در ایران، تألیف کتاب‌های درسی برعهده‌ی کارشناسان «دفتر تألیف و برنامه‌ریزی کتاب‌های درسی» است و این کتاب‌ها به‌طور یکسان نوشته می‌شوند. در حالی که کتاب‌های دیگر آموزشی، یعنی کمک‌درسی و کمک‌آموزشی، توسط افرادی خارج از چرخه‌ی رسمی آموزش دولتی نگارش می‌یابند. بنابراین لازم است تولیدکنندگان، با علم و اطلاع از نقطه نظرات کارشناسان و صاحب‌نظران و نیز استانداردهای تولیدات آموزشی، به تولید بپردازند.

■ **حسن پور:** اکثر مؤلفان به جمع‌آوری تجربیات مشابه می‌پردازند و یا از کتاب‌های ترجمه شده استفاده می‌کنند. بیش‌تر کتاب‌های منتشر شده، مبتنی بر اصول یادگیری نوین نیستند. فرصت آموزش فعال را به وجود نمی‌آورند و بر مبنای تازه‌ترین تجربیات آموزشی دنیا نگارش نیافته‌اند.

حسن پور

آموزش و پرورش با
غیرمتمرکز کردن تولید و تألیف
کتاب‌های درسی، توانمندی افراد
را افزایش دهد و کمک مؤثری به
ارائه و گسترش درک
مفاهیم کند

۴. مهم‌ترین مشکلات حوزه‌ی نشر کتاب‌های آموزشی کدامند؟

■ **کافیان:** ۱. ناشران از هدف‌ها و برنامه‌های درسی، آگاهی ندارند. ۲. معلمان علاقه‌مند به تألیف و تولید کتاب‌های آموزشی، از طرف سازمان‌های رسمی حمایت نمی‌شوند.

■ **بهنام:** متأسفانه، اکثر ناشران فعال در این حوزه با برنامه‌های آموزشی جدید و شیوه‌های نوین آموزشی آشنایی کاملی ندارند. ناشران محترم علاوه بر سرمایه‌گذاری‌های مالی در این زمینه، باید به فکر استفاده از افراد متخصص و آگاه در حوزه‌ی برنامه‌های آموزشی باشند.

■ **فرخی:** ۱. اطلاع دقیق نداشتن تولیدکنندگان کتاب‌های آموزشی از خلأهای موجود در حوزه‌های آموزشی؛

۲. ناآشنایی تولیدکنندگان با ملاک‌ها و معیارهای تولید کتاب‌های آموزشی مناسب.

■ **حسینی:** کمبود تولید کتاب‌های آموزشی مناسب در کشور، حمایت نکردن از ناشرانی که در زمینه‌های علمی فعالیت دارند، و نیز نبود تبلیغ برای استفاده از چنین کتاب‌هایی.

■ **رضائیان مقدم:** عدم آشنایی ناشران و نویسندگان با اصول و معیارهای صحیح و مناسب در خصوص تولید کتاب‌های آموزشی.

■ **خرآزی:** عدم ایجاد مجموعه‌ی قوانین استانداردسازی برای تهیه و تولید مواد آموزشی (در تمام شکل‌های ممکن آن،

یعنی: کتاب درسی، غیردرسی، کمک آموزشی، فیلم، سی‌دی، اسلاید و...) از سوی گروه‌های ذینفع، از جمله سیاستگذاران دولتی و بخش خصوصی

■ **حسن‌پور:** یکی از مهم‌ترین مشکلات، حمایت نکردن از کتاب‌های علمی و آموزشی مناسب است. متأسفانه، در کشور ما بیش‌تر به کتاب‌های حل‌المسائل و تست اهمیت داده می‌شود و به پرورش مهارت‌های «خود یادگیری» در فراگیران، تفکر خلاق، پژوهش و جذابیت محتوای آموزشی توجهی نمی‌شود.

■ **حیدر نیاز:** مهم‌ترین مشکل در حوزه‌ی نشر کتاب‌های آموزشی، فاصله‌ی بین مواد آموزشی در کتاب‌های درسی و نوع تدریس و ارائه‌ی آن‌ها به دانش‌آموزان است.

۵. طرح سامان بخشی را تا چه اندازه موثر ارزیابی می کنید؟

■ **کافیان:** این طرح در برنامه‌ی بلندمدت بسیار عالی است و چشم اندازهای بسیار خوبی را در عرصه‌ی تولید دانش و ارتقای مهارت‌های تفکر در جامعه دنبال می‌کند.

■ **بهنام:** طرح سامان بخشی، به منظور ایجاد تفاهم، همکاری و مشارکت با ناشران، در رشد و توسعه بخشیدن به هدف‌های مهم نظام آموزش و پرورش، و به منظور تولید منابع جدید و مناسب برای دانش آموزان، می‌تواند گامی مهم و مؤثر به شمار آید.

■ **فرخی:** طرح سامان بخشی اقدامی هوشمندانه در جهت هدایت و مدیریت وضعیت تولید کتاب‌های آموزشی است و می‌تواند، مشکلات حوزه‌ی نشر کتاب‌های آموزشی را شناسایی و برای رفع آن‌ها، تمامی عوامل تأثیرگذار را به مشارکت دعوت کند.

■ **بریری:** در صورتی که این طرح بتواند به تولید کتاب‌هایی با محتوای ارزشمند و علمی، منطبق بر ویژگی‌های رشد روحی و روانی و توانایی‌های جسمی دانش آموز منجر شود، گره‌های آموزشی و درک مطلب را بگشاید، دانش آموز را در دریافت مفاهیم اصلی و مهارت‌های زندگی اجتماعی توانمند سازد، و همچنین بتواند نظر مؤلف و ناشر را به این موارد جلب کند، اثر ارزشمند خود را به جا خواهد گذاشت.

■ **رضائیان مقدم:** این طرح می‌تواند پاسخگوی نیازهای واقعی و اساسی ناشران داخلی و نویسندگان دست اندرکار کتاب‌های آموزشی باشد.

■ **خرّازی:** این طرح زمانی می‌تواند موثر باشد که به طور مرتب و همه جانبه کلیه‌ی دست اندرکاران حوزه‌های دولتی، خصوصی و... در تولیدات آموزشی حضور داشته باشند و ارائه‌ی طریقی کنند.

■ **حیدر نیاز:** این طرح اگر بتواند اسناد مکتوب مورد نیاز آموزش را به بخش ناشران (دولتی، خصوصی) ارائه کند، استانداردهای آموزشی را به طور مرتب و جامع، همگام با نظرات صاحب نظران ارائه دهد، و نیز سیاست‌های حمایتی را همچنان استمرار بخشد، قطعاً موجب تعالی و ارتقای مواد آموزشی خواهد شد.

خرّازی

۶. نظرتان درباره‌ی جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی چیست؟

■ **کافیان:** جشنواره هر سال باید در یکی از استان‌ها برگزار شود تا زمینه‌ی تحقق هدف‌های طرح سامان بخشی در سطح کشور فراهم شود و موجبات رشد ناشران سایر استان‌ها را فراهم آورد.

■ **بهنام:** برگزاری جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی، در افزایش آگاهی عمومی از منابع

منتشر شده و ارتقابخشی کمی و کیفی در سطح سواد و دانش دست اندرکاران حوزه ی تعلیم و تربیت مؤثر است .

■ فرخی : برگزاری جشنواره ی کتاب های آموزشی گام مثبتی برای متجلی ساختن اهمیت و ارزش فعالیت تولیدکنندگان کتاب های آموزشی کشور است .

■ حسینی : ناشران سایر استان ها در این رقابت حضور ندارند، دعوت از آنان و تبلیغ برای شرکت گسترده ی همه ی ناشران ضروری است . و چه بسا ارتباط بیش تر با سایر جشنواره ها در کشورهای دیگر ، به غنی تر شدن جشنواره کمک خواهد کرد .

■ فرزانه پویا : برگزاری جشنواره بسیار فکر بکر و عمل به جایی است ؛ مشروط بر این که جشنواره نیز بعد از هر عملکرد ، به ارزیابی خود پردازد و نقاط ضعف خود را بپذیرد .

■ حسن پور : این جشنواره موجب به وجود آوردن رقابت سازنده بین مؤلفان و ناشران و تقویت بنیه ی علمی آن ها شده است .

۷. نقش وزارت آموزش و پرورش در فرایند انتشار کتاب های آموزشی چه می تواند باشد؟

■ بهنام : آموزش و پرورش ، به عنوان تخصصی ترین نهاد مسؤول در زمینه ی تعلیم و تربیت ، باید با آگاهی دادن و اطلاع رسانی به موقع و دقیق درباره ی برنامه های جدید آموزشی ، و ارائه ی جدیدترین تغییرات موجود در برنامه ی درسی به ناشران ، آنان را از بیراهه و خطا رفتن بر حذر دارد . و به عنوان یک متولی مهم در طرح سامان بخشی کتاب های آموزشی ، این بازار آشفته و به خطا رفته را ، با به کارگیری ظرفیت های موجود ، در جهت ارتقابخشی نیازهای علمی و فرهنگی کشور هدایت کند .

■ فرخی : غیر از اقدامات مؤثری که تاکنون از طریق اجرای طرح سامان بخشی و برگزاری جشنواره های کتاب های آموزشی رشد صورت گرفته است ، برگزاری کارگاه های

آموزشی به منظور ایجاد هماهنگی بیش تر بین هدف های آموزش و پرورش و فرایند تولید کتاب های آموزشی تحت عنوان های موضوعی زیر نیز می تواند گام مؤثری باشد:

- نیازسنجی در زمینه ی تولید کتاب های آموزشی مناسب .
- آشنایی با ملاک ها، شاخص ها و معیارهای تولید کتاب های آموزشی مناسب .
- آشنایی با دیدگاه های صاحب نظران در حوزه های گوناگون تولید کتاب آموزشی .
- آشنایی با انتظارات و خواسته های تولیدکنندگان کتاب های آموزشی .
- تهیه و استانداردسازی ملاک های ارزیابی کتاب های آموزشی .
- برپری: آموزش و پرورش با غیرمتمرکز کردن تولید و تألیف کتاب های درسی، توانمندی افراد را افزایش دهد و کمک مؤثری به ارائه و گسترش درک مفاهیم کند .

فرزان پویا

■ **فرزان پویا:** آموزش و پرورش می تواند کمیته های نقد و بررسی را تخصصی تر کند تا مؤلفان و ناشران با توجه به نظرات این کمیته ها به تولید کتاب دست بزنند . با این حرکت، فیلتری مناسب برای مطرح شدن کتاب ها ایجاد می شود .

■ **خرآزی:** وزارت آموزش و پرورش باید در راستای تقویت فرایند انتشار کتاب های آموزشی، به سیاست های حمایتگرانه ی خود از تولیدات بخش خصوصی، هم گام با رعایت استانداردهای آموزش رسمی، ادامه دهد .

■ **حسن پور:** این وزارتخانه می تواند، با نظارت بر امور تولید کتاب های آموزشی و ارزشیابی آن ها، نقش بسیار مؤثری ایفا کند و با تهیه ی کتاب های ارزشیابی شده در کتابخانه های مدارس، گام بسیار مؤثری برای ارتقای یادگیری فراگیران بردارد .

■ **حیدر نیاز:** وزارت آموزش و پرورش می تواند در حمایت های همه جانبه از تهیه و تولید کتاب های آموزشی، و تقویت این فرایند و هم چنین حمایت از معلمان مؤلف نقش مهمی را ایفا نماید .

حیدر نیاز

جمع بندی

■ **روشنی پیام، سادگی بیان، جذابیت در ساختار و محتوا، تعمیق و تثبیت یادگیری، توسعه ی دانش پیشین، جبران کمبودهای کتاب درسی، گرایش به شیوه های فعال خودیادگیری، و بهره گیری از تصویر، جدول و نمودار، از جمله ویژگی های کتاب آموزشی مناسب بر شمرده شده اند. به راستی چگونه می توان چنین**

کتابی را آماده کرد؟ آیا معلمان مؤلف انجام چنین کار دشواری را بر عهده می‌گیرند؟

■ در خصوص نقش کتاب‌های آموزشی

در فرایند یاددهی-یادگیری، گذشته از

متنوع بودن پاسخ‌ها، دو پاسخ کاملاً

متقابل دریافت داشته‌ایم: **خانم حیدر نیاز**

کتاب آموزشی را وسیله‌ای دانسته است که به

کمک فرد می‌آید تا بدون معلم و یا به دور از او،

بیاموزد و به آخرین دستاوردهای علمی، فناوریانه

دست یابد. حال آن که خانم **بهنام** بر این باور است که کتاب

آموزشی باید بتواند، با ایجاد تعامل بین معلم و دانش‌آموز، ارتباط آن‌ها

را قوی‌تر کند و بستر مناسبی برای فرایند یاددهی-یادگیری فراهم آورد.

■ هیچ‌یک از معلمان شرکت‌کننده در این نظرخواهی، نظر مساعدی

نسبت به کتاب‌های آموزشی موجود ندارند و اصلی‌ترین مشکل آن‌ها را تجاری

بودنشان می‌دانند. در این میان، آقای **فرخی** با استناد به دستاوردهای جشنواره و

برخورد داوران با این کتاب‌ها، اغلب آن‌ها را نامطلوب ارزیابی کرده است.

■ ناآشنایی ناشران کتاب‌های آموزشی با برنامه‌های آموزشی جدید و شیوه‌های نوین

آموزشی و تربیتی و ناآگاهی آنان از برنامه‌های درسی، و حمایت نشدن از کتاب‌های

آموزشی مناسب، از جمله مهم‌ترین مشکلات نشر این‌گونه کتاب‌ها اعلام شده‌اند.

■ اغلب معلمان شرکت‌کننده در این نظرخواهی، به طرح سامان‌بخشی و

جشنواره‌ی کتاب‌های آموزشی دلخوش و امید دارند و از آینده‌ی آن بیمناک. خانم

حسینی حضور ناشران سایر استان‌ها را در جشنواره ضروری دانسته‌اند و ارتباط

بیش‌تر با جشنواره‌های سایر کشورها را موجب غنی‌تر شدن آن اعلام کرده‌اند. آقای

خرازی اظهار داشته‌اند، بخش دولتی به تنهایی ناظر و همه‌کاره‌ی طرح سامان‌بخشی

نباشد و سایر گروه‌های دست‌اندرکار نیز در این طرح شرکت داده شوند.

■ و سرانجام، تدوین ملاک‌ها و معیارهای دقیق تولید کتاب‌های آموزشی، نظارت

بر امور تولید این کتاب‌ها، حمایت از مؤلفان کارآمد، و آگاهی‌دادن و اطلاع‌رسانی به

موقع و دقیق درباره‌ی برنامه‌های جدید آموزشی، برخی از انتظارات معلمان از وزارت

آموزش و پرورش است. آقای **فرخی** به منظور ایجاد هماهنگی بیش‌تر بین هدف‌های

این وزارتخانه و فرایند تولید کتاب‌های آموزشی، برگزاری کارگاه‌های آموزشی توسط

وزارت آموزش و پرورش را پیشنهاد کرده‌اند که شایان توجه است.